

JELENA LOPATIĆ, GLUMICA HRVATSKOG NARODNOG KAZALIŠTA IVANA PL. ZAJCA RIJEKA

Publika je zasićena predstavama o tmurnim temama

Predstave koje radimo, od kada je Oliver Frlić upravnik, retko gostuju na festivalima u Hrvatskoj i mnogo su bolje prihvaćene van Hrvatske jer, valjda, previše pogađaju hrvatsko društvo - kaže glumica Jelena Lopatić koja je, sa riječkim ansamblom, gostovala na našem festivalu 2009. godine, igrajući u Frlićevom komadu „Turbofolk“.

- Predstavu „Životinjska farma“ vrlo brzo smo pripremili, ali stojim iza svake scene, jer znam šta sam htela da postignem i to lično prenosim publici, jer nije samo stvar uloge ako kažem - strašno je biti kokoška u ovom svetu. Stalno nešto kokodaćemo, ali niko na to ne reaguje. Ja sam majka i, s jedne strane, zbog toga sam veoma srećna, a sa druge strane i veoma zabrinuta, jer se pitam - gde će i kako živeti moje dete? Da li uopšte treba da radamo decu? To je strašno. Ipak, volim da radim sa Frlićem, jer glumcima jasno ukazuje na to šta želi da saopšti publici. Međutim, volela bih da igram i one uloge koje su već napisane, ali takvih komada je veoma malo u riječkom teatru. Sa Oliverom sam radila šest predstava i dobro se osećamo zbog reči koje na sceni izgovaramo, ali moguće je da me je stigao mali zamor od takvih komada.

Kako riječka publika reaguje na predstave koje su na repertoaru riječkog pozorišta?

- Već izvesno vreme, naša sala je poluprazna i to nakon treće ili četvrte re-

„Hrvatska rapsodija“

Nedavno smo napravili veliku predstavu „Hrvatska rapsodija“, Sebastijana Horvata i Milana Markovića po motivima istoimenog Krležinog dela, a premijera je bila krajem septembra. To je veoma aktuelna predstava ali bojim se da, zbog scenografije, neće moći da gostuje u drugim pozorištima i da učestvuje na festivalima.

prize, bez obzira na kvalitet predstava. Jednostavno, nema publike. Mislili smo da je to problem samo u Rijeci, ali slično je u Zagrebu, jer se dešava da je u sali ZKM sedamdesetak ljudi, a predstave se otkazuju i u HNK Zagreb.

Zbog čega?

- Ne znam. Možda je

što opet to? Naša predstava „Kompleks Ristić“, Olivera Frlića, čiji rad veoma poštujem i volim, u kojoj su glumci odlični, nije izazvao u meni nikakvu emociju. Potrebno je da predstava izazove neku emociju i toplinu i volela bih da radim takve komade. S druge strane, volim da radim sa Oliverom, dobro smo sarađivali i sa Adrašom Urbanom i takav način rada je veoma važan za ansambl. Primera radi, tokom pripreme „Životinjske farme“ dugo smo razgovarali i otvarali se, pa smo mnogo toga saznali jedni o drugima i taj proces mi je bio veoma značajan.

Šta mislite o našem festivalu?

- Bila sam pomalo tužna što nismo dolazili od 2009. godine. Lep je osećaj ponovo biti u Užicu i videti punu pozorišnu dvoranu. Imate odličan festival, jer se na njemu uvek prikazuju dobre predstave i nadam se da ćemo dolaziti i u buduću.

Nažalost, kada smo došli, shvatili smo da nema više pozorišnog bifea, u kome smo se divno družili i u kome je vladala posebna atmosfera.

Foto i tekst: N.K.

RAZGOVORI O PREDSTAVI I PRESS KONFERENCIJA

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE IVANA PL. ZAJCA RIJEKA

Sa novim parolama u gore sutra

Olivera Baljak: Svi smo se prvi put susreli sa ovakvim procesom rada. Na prvoj probi, dugo smo razgovarali i tako je protekao ceo dan. Tako je bilo i sutradan i narednog dana. Onda je Urban pitao da li smo svi upoznati sa pričom i nakon što smo rekli da jesmo, počeo je proces, a da mi to nismo ni znali. Pričali smo o svom viđenju „Životinjske farme“ i raznim sferama života, religiji, socijalno moralnim problemima, sociologiji, pisali smo referate ili poeziju. Mnogo toga je izašlo iz nas i na osnovu toga, dramaturginja je radila tekst. On se rodio nakon dve do tri sedmice. Mnoge stvari su nam bile već jasne, ali neke i nisu. Dvanaest dana pre početka premijere stigli su i songovi. Tada smo sklopili celu predstavu. Nismo bili ni svesni koliko smo već bili duboko u toj tematici i koliko nam je, zapravo, sve bilo jasno.

Jerko Marčić: Bilo je zanimljivo proći kroz neke teme koje su pisane u Orvelovoj „Farmi“, koje nisu direktno rečene, ali se daju pronaći- socijalizam, kapitalizam, anarhija, pobuna, smrt, život i tako dalje. Zaista, predstava je sklopljena u toku deset dana. Mislim da ne bi mogla bez ovog ansambla nastati. Bačeni smo u vodu, pa- plivaj! Hvala Bogu, pa svi ljudi oko mene na sceni znaju plivati kraul i sve druge stilove, pa je to sve bilo profesionalno, brzo, tačno. Nismo se utopili. Kada čujem da je taj tekst aktuelan baš sada, naježim se. Ono što je još gore je to, da je on aktuelan, a mi, ljudi, nismo ništa iz njega naučili.

Jelena Lopatić: Meni se posebno svidelo to što reditelj nije želeo da igramo životinje, da fizički pokušavamo da interpretiramo kako bi to bilo. Jednostavno, trebalo je naći neke ljudske osobine u tome. Tako smo se zezali sa svinjama- koliko smo svi isti kao one. Nije on to tražio od nas, ali smo zapravo pokazali da smo stvarno životinje.

Jasmin Mekić: Ja sam „uskočio“ u predstavu, kao i Dean. Za mene, ovo je drugo izvođenje. Od anarhije, preko Jugoslavije, do ovih malih država- sve pogđa isto. Kapitalizam lagano dolazi na ova vrata i od nas stvara robote i uništava naš fini način života. Pri tom, mislim da smo upali u letargiju, jer vidimo problem, ali ga guramo od sebe. Ljude zato uvek treba buditi.

Nikola Nedić: Zbog prethodnog iskustva, navikao sam na ovaj način rada- autorske projekte koji se baziraju na me-

sečnim razgovorima. Glumci dve do tri sedmice pričaju o svojim frustracijama, shvatanju kapitalizma, komunizma, socijalizma. Pokušali smo da pokažemo banalnost svih tih sistema, prolaznost i ljudsku glupost, kao i to da se polako brišu granice između ljudi i životinja.

Dean Krivačić: Moram priznati da sam imao sreću da „uskočim“ u stvarno fantastičnu ekipu. To je velika ansambl predstava i malo sam bio u panici, jer smo konstantno na sceni. Mislim da je reč o tome da se skida jedno uređenje, da bi došlo drugo i bolje sutra. Ipak, kako je rekao i Jerko, na greškama ne učimo. Mislim da uvek dolazi gore sutra, samo crtamo nove parole. Malo je to zastrašujuće.

Bojan Munjin, selektor: Poslednjih godina, vi ste zbog svojih predstava, društveno angažovane estetike, ušli u središte društvene pažnje. Provokacije društva se stalno dešavaju na sceni, a vi kao glumci ste izrazili društveni akteri. Vi pokrećete društveni mehanizam. Možda je ovo jedna od tih predstava.

Jerko Marčić: Od predstava koje smo radili prošle godine, ova je „najblaža“ u smislu društvene angažovanosti i podbadaanja nečeg ustajalog. Ta glumačka funkcija prestaje, kao izvođač, ti imaš mogućnost da izraziš mišljenje i proveriš mišljenje koje ti je dato projektom. Ja ne mogu iza ove predstave u potpunosti da stanem i veoma je zanimljiva povratna informacija koju dobijamo kroz okrugle stolove, u novinama, na ulici. Veoma su teške kritike iz naše, glumačke sredine, pa i šire - od publike. Ipak, sve predstave koje nose važne poruke su publici drage, a meni je drago da se temom bavimo manje nego pozorištem.

Nika Mišković: Ako je pozorište ogledalo društva, onda hajde da tako i igramo. Imam osećaj da smo malo izgu-

bili taj faktor. Frljić jako dobro detektuje problem društva, u kom god da se nađe. „Turbofolk“ je jedna od takvih predstava- ogledalo društva i kritika. Predstave koje su digle najviše prašine u Hrvatskoj, bavile su se odgovornošću izgovorene reči devedesetih, time šta sve čovek u ime religije može uraditi (a da pri tom veruje u ispravnost svojih postupaka), bavili smo se i NDH od pre pedeset, šezdeset, sedamdeset godina i raznim zločinima. Nailazili smo na mnoge kritike, policija nas je čuvala.

Tanja Smoje: Političko pozorište je za mene, što se tiče zanata i procesa- najbolje, jer to jedino ima smisla. Nema puno toga u hodanju po sceni sa lepim toaletama, otvaranju prozora i izgovaranju monologa koji su dosadni i meni i publici. Zato je za mene rad sa Oliverom Frljićem, najlepší rad koji sam iskusila. Volim kada bilo ko ide do kraja, kada je iskreno i direktno. Meni je to sve što bih mogla poželeti u svom poslu. Nema nikakvih problema ni sa optužbama, znam da radim nešto ispravno. Mislim da bi svako pozorište trebalo da bude političko, da te suočava sa stvarima koje ne želiš videti. Za mene ništa drugo nema preterano smisla.

Jerko Marčić: Mi jedni drugima „mater“ non stop. Ja sam polu Srbin, pa mislim da je sve što sam izgovorio na mestu. Ta psovka u predstavi je poštopalica, a meni su u pozorištu zanimljivi stereotipi. To je improvizacija i moj odabir, strašno je vulgarno i primitivno. Moj utisak je upravo da živimo u primitivnim zemljama i da je to naše nasleđe. Takođe, mislim da nije u redu to što je među nama toliko jaka potreba da to kažemo... meni je svedjedno da li svinjska, srpska ili hrvatska „mater“. Nikad nisam razmišljao o tome. Do sada.

Ana Milošević

OLIVERA BALJAK, GLUMICA

Scena je moj prostor i tu mogu sve

Dešava se da predstave koje spadaju u alternativni i eksperimentalni teatar, lošije komuniciraju sa domaćom publikom u Rijeci koja je u našem pozorištu negovana na klasičnom teatru. Međutim, kada te iste predstave igramo na nekim drugim scenama priča je sasvim drugačija.

Da li se odnos države prema teatru, generalno prema kulturi, promenio ulaskom Hrvatske u Evropsku uniju?

- Nemam utisak da se nešto promenilo na bolje. Možda bi neki drugi umetnici, glumci koji imaju mogućnost da putuju po svetu, igraju predstave i učestvuju u nekim projektima, mogli nešto više reći na tu temu, ali za nas koji radimo u institucijama kulture ništa se nije promenilo. U suštini, u teatru mnogo toga zavisi i od uprave, od toga koliko ona tebi otvara vrata i daje prostora da radiš na projektima koji nisu vezani za tvoju matičnu kuću. Mislim da bi pozorišnim radnicima trebalo dati više slobode, naravno u skladu sa zakonom i statutom pozorišta i da zbog toga ne trpi projekat u našem pozorištu. Potrebno je raditi i u drugim pozorištima i nekim drugim medijima, jer su glumcu uvek dobro došla nova iskustva. Čak i po cenu toga da ponekad ne igra u nekoj predstavi. Manje-više, kod nas se tome izlazi u susret, ali ima slučajeva i kada to nije tako. Glumac je klaustrofobičan ukoliko radi samo u jednoj instituciji, u jednom pozorištu.

Pružaju li festivali, kao što je ovaj užički, priliku glumcima i pozorišnim radnicima da se upoznaju, razmene iskustva i otvore vrata za saradnju?

- Na žalost, i pre je bilo tako i danas je, bar što se tiče našeg pozorišta, da je uvek neka finansijska stiska koja vas sprečava da duže boravite na festivalu. Dođemo na festival i nemamo priliku da vidimo druge predstave. Ili dođemo dan prekasno, kao što smo sinoć došli posle devet uveče i nismo mogli gledati predstavu koja je bila na repertoaru, sutradan odigramo svoju predstavu i nakon toga se odmah vraćamo. Mnogo mi je žao što je to tako. Eventualno, ako neki glumac trenutno ne radi u svom pozorištu on može o svom trošku otići na neki festival. Manje-više svi smo zaklinuti za tu privilegiju, ne samo na užičkom nego na svim festivalima. Nema vremena za razgovor i razmenu iskustava kako bi smo imali uvid u ono što rade drugi. Koprodukcije su dobro rešenje. Prošle godine smo radili koprodukciju sa Ga-

velom, ove godine sa Mariborom i Bitef teatrom i to je dobra stvar. Koprodukcije su jeftinije za svako pozorište, a sa druge strane glumci ukrštaju svoja znanja i iskustva što je veoma bitno. Ta neka nova svežina je u teatru jako potrebna. Veoma često angažujemo i reditelje sa strane, ne samo hrvatske. Dolaze nam reditelji iz Slovenije, Srbije, Bosne, imamo Italijane koji režiraju italijanske drame, imali smo i Bugarina i Mađara. To je dobro jer svaki reditelj ima neki svoj rukopis i od svakog možete nešto novo da naučite.

Da li ste zadovoljni repertoarom vašeg matičnog pozorišta i mogućnošću da u mjuziklima i operetama sa publikom podelite svoj talenat za pevanje?

- Generalno glumci vam nikad nisu potpuno zadovoljni. Uvek misle da nešto može da bude bolje i drugačije. Kako se menjaju upravnici svaki ima svoje viđenje pozorišta i ponekad se desi da neki od njih dovede ljude sa strane za ulogu koju si ti možda godinama čekao i želeo da igraš. To svakako nije prijatno i to nas sve žulja. Čini mi se da bi bilo pošteno da ansambli prvenstveno neguju svoje glumce i od njih prave pod navodnicima zvezde, jer zvezda danas nema, a da se ljudi sa strane zovu kada za neke uloge nemaš rešenje u svom ansamblu. Svi mi imamo ego i temperament i rado bi planuli ko šibice, ali gde nas to vodi? Radim na sebi i pokušavam savladati vlastiti temperament barem u komunikaciji sa ljudima, a scena je moj prostor i tu mogu sve. Igrala sam u ne-

koliko mjuzikala i volim ovaj žanr koji je jako težak i kompleksan. Čini mi se da ga često stavljaju u niži rang, a glumac u mjuziklu mora glumiti, pevati, plesati. I moram vam reći da riječka publika strašno voli mjuzikl što ilustruje podatak da je svaki rasprodat.

Da li i za ostale predstave postoji veliko interesovanje publike?

- Nisu nam sale uvek pune. Postoje predstave koje ljudi vole, kao što su mjuzikli, ili predstave koje imaju dobre ocene kritike i usmenu preporuku i te su predstave pune. Naš teatar je Narodno hrvatsko pozorište, tu postoji neka tradicija i negovana publika koja godinama dolazi i zna šta očekuje i želi da gleda na sceni. Dešava se da predstave koje spadaju u alternativni i eksperimentalni teatar imaju lošiju komunikaciju sa domaćom publikom. Međutim, kada igramo na nekim drugim scenama, priča je sasvim drugačija.

Ima li ponuda za uloge na filmu i tv serijama?

- Ponuda ima, ali nekako uvek dođu u pogrešnom trenutku. Onda kada pre-više radiš u teataru pa ponudu ne možeš da prihvatiš, iako je to nama fina prilika ne samo da se vidimo na ekranu nego i da dobro zaradimo. Što se tiče filmova čini mi se da reditelji uvek uzimaju one glumce koji su im bliži, kojima ne moraju plaćati dnevnicu, putne troškove. Mi koji puno radimo u matičnim pozorištima teško možemo uskladiti obaveze sa snimanjima, tako da na filmu više rade oni koji su u Zagrebu. Kao devojčica maštala sam isključivo o pozorištu. Ono je meni bilo fascinacija. A sada bih zaista rado igrala u nekom dobrom filmu.

V. Tucović

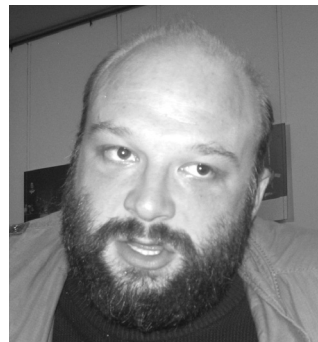
NARODNO POZORIŠTE
UŽICE

JERKO MARČIĆ, GLUMAC

Hrabrost i ludost

-Mi smo preuzeli frazu „toliko smo unikatni da smo postali svi isti“, govorimo da se menjamo, a sve više nalikujemo na učmalost Evrope. To mislim na nas svinje. A realno, još uvek je meso bolje ovde u Srbiji, nego u Hrvatskoj, kaže glumac Jerko Marčić.

-Naše svinje, ne liče ni na srpsku ni slavonsku, najslblije su nekakvom evropskom idealu. One su hipsteri. Mi smo preuzeli frazu „toliko smo unikatni da smo postali svi isti“, govorimo da se menjamo, a sve više nalikujemo na učmalost Evrope. To mislim na nas svinje. A realno, još uvek je meso bolje ovde u Srbiji, nego u Hrvatskoj. Ali šalu na stranu, ako kažemo realno stanje, onda smo svi nacionalisti, ovako levičarski je evropskije, svi smo isti i bićemo. Imali smo tu svoju Jugu, pa su nam je razbili jer je bila drugačija. Sad imamo sami sebe, imamo opet našu Jugu, ali i našu Evropicu, pa tako u nedogled. Uniformisani smo svi, počinje razgovor za Bilten Jerko Marčić, glumac.

Kako mlađa publika razume ovu tematiku?

-Upućen sam donekle i u stav i razmišljanje mladih, s obzirom da predajem na akademiji, i moram reći da su oni u surovom kapitalizmu. Njih ovo ne dotiče, ne

zanima ih. Bitno im je, daj da uspemo, daj da se dokažemo, da dođemo do posla. Vrlo malo ih zanima sadržaj, već samo forma. Mislim da smo za sve ove godine izlizali priče o Jugoslaviji u pozorištima. Ovakvim predstavama to i menjamo, a i predstava za koju se nadam da ćete imati priliku da je vidite „Kompleks Ristić“ koju smo u Rijeci postavili na scenu pre par dana govori u prilog tome.

Rad u riječkom pozorištu i način govora danas je hrabrost ili ludost?

-Glumci u ovom pozorištu sada imaju mogućnost da uče. Imamo šansu da revidiramo šta je bilo pre deset, dvadeset godina, između 1918. i 1941.. Data nam je mogućnost da učimo o sebi. Kada svako od nas uđe u svoju, ličnu prošlost, sa kim sam sve spavao, sa kim nije trebalo a jesam, šta sam kome rekao, e, to boli. Tako je i ono čime se mi bavimo u pozorištu veoma bolno za državu. Riječko pozorište je uvek radilo lepe predstave, ali za hrvatsko društvo one su

na margini. Naravno ne za publiku, već za zagrebačku kritiku. Mi pravimo nešto što je važno i što je vidljivo, a ne marketinški veliko. To je i hrabrost i ludost u istom mahu, ali i doslednost sebi i različitost, jedinstvenost.

Kakvi su utisci sa prvog učešća na JPF-u?

-Oduševio me je naziv a i sama koncepcija festivala. Svuda u Srbiji, pa i večeras ovde u Užicu, oduševio me je način na koji publika prati predstavu. Publika je ovde drugačije odgojena. Dođe da odgleda predstavu, i šta god da se kaže sa scene, za nju je to doživljaj glumca ili pisca, dok se u Hrvatskoj to doživljava kao uvreda, kao da nije reč o teatru. Komunikacija je ovde mnogo zdravija. Zaista mi je bila čast igrati večeras u Užicu. Imate jedinstven festival po svemu, koji ima svoju tradiciju. Čuvajte ga i negujte, a meni ili nama, uvek će biti čast družiti se sa vama i u godinama koje predstoje.

B. Damnjanović

TANJA SMOJE, GLUMICA

Dovoljno umiveni i angažovani

Pozorište može napraviti taj mikropomak u svesti ljudi. Orvelov tekst je bolno istinit, kaže Tanja Smoje, glumica koja je i autor dela songova u predstavi.

Da li je reakcija publike na ovu predstavu svuda ista?

Manje-više, reakcije su svuda iste, možda bude više smeha na poslednjoj sceni! Bilo je lepo večeras u Užicu, imala sam osećaj da smo zajedno sa publikom, da se pratimo, bilo je krasno što je sala prepuna! Inače, teško mi je da ocenim da li publika reaguje

je na ideološke momente, jer nemamo uvek okrugle stolove nakon predstave, volela bih da znam šta publika misli i koja vrsta problema je tačno dotiče! Rijeka je kao grad vrlo specifična i ovo je samo jedna u nizu takvih društveno angažovanih predstava, a pri tome je najumivenija od svih! Sve druge su puno direktnije i naša publika je navikla na takve predstave! Možda je zato selektor Munjini i izabrao za učešće na ovom Festivalu, kao dovoljno umiveno i dovoljno angažovanu!

No pasaran, rečenica iz predstave, može li biti brana svim ideološkim zabudama, ako dolazi samo iz pozorišta?

-U pozorište dolaze ljudi koji dele to mišljenje ali ne i oni kojima se to poručuje, koji bi to trebalo da čuju i promene nešto. Mi možemo napraviti taj mikropomak koji se nalazi

u svakom čoveku i to je nešto, možda to dovede do krupnijih koraka u svesti ljudi.

Šta Vam je bilo najteže u radu na ovoj predstavi?

-Najteže mi je bilo kratko vreme za koje smo je sklapali, bilo je jako stresno! Na sred tog procesa smo pročitali Orvelovu Farmu, ne pre. I ponovno čitanje je ostavilo isti utisak na mene, to je tako bolno dobro napisano, da je zastrašujuće!

Scena u kojoj vas kao belu kobilu, siluju svinje, meni je bila i najmučnija večeras!

-Da, ta lepota i čistoća završava direktno kao meta zveri, znam da proizvodi takav utisak. Bilo je i meni u toku procesa nastanka predstave bolno, ali sam našla način da se zaštitim.

Potrošili ste mnogo energije, igrali ste, pevali i pisali songove!

-To je produkt naših referata na temu socijalizma i kapitalizma koje nam je zadavao reditelj. Meni je bilo lakše da se o tome izjasnim kroz stihove, i ta dva songa pevam u predstavi. Nije me možda glas služio najbolje jer nas guši ono seno na sceni, pa sam zvučala malo promuklo.

M.P.

Република Србија
Министарство културе и информисања

REČ KRITIKE

Grupna poetika otpora

Nastala kao tek ponešto prikrivena kritika staljinizma, u vremenima kad je ljevičarenje bilo „in“, a svaka kritika tendencija koje su se iz središta Europe prelile na Istok da bi tamo uspjele bila ravna samoubojstvenoj izdaji, Orwelova „Životinjska farma“ ogledni je primjer povijesti revolucije objašnjene djeci, svojevrsni kratki kurs propadanja zanosa za budale. I dalje aktualna, danas možda i više nego u vrijeme kad se činilo da izbora zapravo i nema, ova poučna basna preporučava uspjeh i neuspjeh kolektivnih napora i objašnjava što zapravo znači sintagma o revolucionarnoj infantofagiji.

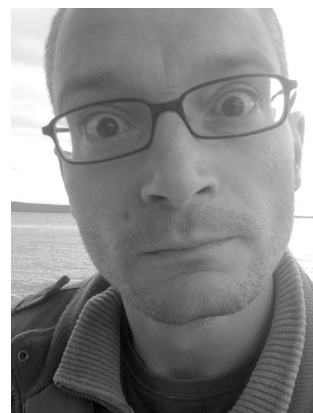
Nije nimalo slučajno da je Andraš Urban u hrvatskom kazalištu odlučio debitirati upravo tim neprolaznim tekstom. Nudio mu je dovoljno materijala za narativnu podlogu kao i za specifično autorsko razigravanje, uključujući i provokaciju takozvane građanske publike ali i drugarsku samokritiku. Rezultat je, međutim, polovičan, razapet

između lektirne zadatosti i punokrvnog razvedenog čitanja ne samo Orwella nego i zbilje, zajedno s njezinim krizama, nastojanjima i htijenjima. I predstava je stoga nalik dvostrukoj zavojnici koja istodobno želi biti vjerna originalu i njegova preslika u današnjem svjetlu, kad smo sve više spremni zaboraviti ideološka skretanja staljinizma pred sasvim realnom opasnošću bitno prisutnijeg Moloha.

Razigrana u formi i izrazu, riječka „Životinjska farma“ zato ima ogromne viškove, koji se uglavnom svode, nažalost, na prepričavanje Orwella, dok su najvredniji dijelovi predstave upravo oni nastali suradnjom redatelja i ansambla, uz pomoć dramaturginje Nataše Antulov i kompozitorice Irene Dragović Popović. Prvih i posljednjih petnaestak minuta zapravo su ono što je i redatelj i riječki ansambl želio reći, dok je središnji dio tek performativno čitanje originala, vješto i na trenutke zabavno, ali zapravo

suvišno. Predstava zato ima subjektivno trajanje puno duže od realnog, jer dok se izvuče iz svojih zadanosti i ponavljanja, nepotrebno troši i scensko vrijeme i strpljenje gledatelja.

Kao svojevrsna posveta kolektivizmu rođenom iz solidarnosti i nužde, ali neusporedivo više kao kritika onoga što nastaje kad se na to sve zaboravi i društvo, kako nas je liberalizam iz usta njegove gorljive predstavnice Margaret Thatcher naučio, ostane svedeno na pojedince i njihove obitelji, predstava ipak „radi“, iako je prepuna već odavno iskušanih postupaka, od potrebne ironije do nepotrebne spektakularizacije. Pored nesumnjivog autorskog nerva Andraša Urbana, najveća zasluga za uspjeh predstave leži u riječkom ansamblu, koji zaista funkcionira kao grupa, bez namjernog isticanja, sa solidarnošću i osjećajem zajedništva. Grupna poetika koju definira takav „rat pack“ plodno je tlo za razvoj autorskih projekata kojem ne

Piše: Igor Ružić

trebaju zvijezde, nego, uvjetno rečeno poslušni i spremni izvođači, ujedno, nerijetko, i suautori. Jelena Lopatić, Olivera Baljak, Tanja Smoje, Nika Mišković, Jerko Marčić, Dean Krivačić, Nikola Nedić i Jasmin Mekić stoga zaslužuju i više od običnog spomena izvođača, jer tek s njima takvima ova predstava ima smisla kao otrovno realna slika stanja, a ne tek zavodljivo čitanje klasika.

REČ PUBLIKE

Slavica Jovanović, novinar: Jedva sam čekala riječku predstavu. Na početku kampanje pred aktuelne izbore u Hrvatskoj, kandidat HDZ Karamarko, započeo je ovaj proces u Rijeci baš ispred HNK Ivana pl. Zajca i to rečima „ako osvojimo ove izbore, promeniću ime ovog kazališta i Olivera Frlića odavde prote-rati.“. Sad mi je i jasno zašto je tako reagovao. Odlični su.

Neda Milosavljević, nezaposlena: Odlični su. Prehrabri kao i uvek. Svaka im čast. Za moju trenutnu situaciju, ali i većine mladih u Srbiji, najviše mi večeras odzvanja replika o nemanju prava na penziju u kapitalističkom društvu u kome živimo. Ovde se o toj problematici govori kao o diskriminaciji tog prava, dok je kod nas, u poslednjih mesec dana, odlazak u penziju diskriminacija, mi baš želimo da radimo do smrti.

Otišli smo daleko u kapitalizmu od Hrvata. Nek nama mlađež radi na klupama u NSZ, a penzioneri/ke na radnim mestima.

Nebojša Marković, pravnik: Moram da kažem da ne razumem one koji su napustili salu u sred predstave, a bilo ih je. Njima je ovaj svet

i okruženje sjajno? Ništa ne bi menjali? Ne mogu sebe da gledaju? Samo nek mi čutimo, divno nam je. Za ovaj ansambl kao i uvek imam samo reči hvale i čestitke za hrabrost, za svesnost, za poruke. Nije im nimalo lako da u ovom vremenu rade slobodno i glasno govore o svemu što je trulo,

dok im prete. Poštovanje!

Dragan Milićević, preduzetnik: Odlično poređenje ljudi i svinja. Pa i jesmo naj-sličniji, najbliži, a i njih najviše volimo, iako pokušavaju da nam ih zabrane ili se one kao i ovde dižu protiv nas. Odlični songovi, odlični prelazi po epohama, dobri improvizacijski upadi. Mada za ovakav tekst i songove, mogli su ponovo da angažuju „Let 3“, mislim da bi onda bili neuporedivo bolji.

B.D.

GRAD UŽICE

VARJA ĐUKIĆ, GLUMICA CRNOGORSKOG NARODNOG POZORIŠTA PODGORICA

Najdraži festival

Dolazim na najdraži festival koji znam, a koji daje veliku, suštinsku podršku teatrima iz celog regiona. Došla sam iz potrebe, rekla je za Bilten glumica Varja Đukić.

Varja Đukić, glumica Crnogorskog narodnog pozorišta Podgorica, među dragim gostima je ovogodišnjeg, jubilarnog Jugoslovenskog pozorišnog festivala. Užička publika je pamti po izuzetnim ulogama koje je ostvarila u predstavama u svom matičnom pozorištu, sa kojim je i nastupala na JPF-u i za koje je dobila dva Ardaliona za najbolju žensku ulogu, za ulogu Sare u predstavi „Nigdje nikog nemam“ E. Bonda u režiji Egona Savina u izvođenju CNP-2003. i za ulogu Ljubov Andrejevne Ranjevske u predstavi „Višnjik“ A.P. Čehova u režiji Ivice Kunčevića u izvođenju Kraljevskog pozorišta Zetski dom Cetinje - 2005. Sinoć je bila u publici.

-Dolazim na najdraži festival koji znam. Svaka pozorišna manifestacija ima svoj koncept, ali i obeležje grada u kojem se dešava, a pošto je Užice poseban grad, u srcu jednog prostora u kome dominira jezik bez prevoda, ovaj festival upravo crpi snagu iz tog jezika. To je, čini mi se i najveća snaga našeg teatra, zato što se naš teatar temelji na drami, na jeziku. Zato što dominira svest o jeziku koji razumemo, teatar nema mogućnosti da se svede na lokalni, bilo gradski ili nacionalni kontekst. Tako ovaj festival daje veliku, suštinsku podršku teatrima iz celog regiona. Večeras sam

došla da gledam ovu predstavu, možda ću ostati i sutra. Došla sam iz potrebe.

Iako ste došli na dan, dva, možete li nam ipak reći, kakvi su sada Vaši utisci o festivalu?

-Kada igrate predstavu, onda ne prisustvujete atmosferi zajedno sa publikom. Užice ima divnu publiku. Ono što je lepo, ta publika pamti, postojana je, ima izuzetno profilisan odnos prema teatru, veoma voli glumce, a to je sada u tetru, možda i najvažnija stvar. Nekako smo počeli da govorimo o teatru, pre svega, kao rediteljskom, pa kao institucionalnom, nacionalnom i tako dalje, ali ono što publika najviše treba, to je glumac. Glumac je ono sa čim se ona identifikuje i krozašta tumači svaku vrstu pozorišnog izraza. Pogotovo je to vezano za dramu ili kao što vidimo večeras tu su teatri koji itekako istražuju upravo individualne pozicije u jednom metežu sveta. Taj metež sveta je jedno opšte mesto i mi ga kroz ovu večerašnju predstavu („Životinjska farma“), vidimo kao ogledalo neke hronologije u kojoj smo svedoci promene sistema i gde možda krećemo od prošlog milenijuma, od prošlog veka. Kaže Gorki u drami „Na letovanju“ – demokratija sa čizmama koje škripe, što je vrlo neobično,

jer je to 1904. godina, a sada 2015. mi se preispitujemo šta označava taj sistem za koji kažu da je najbolji postojeći. To publika užička oseća, upravo tu snagu glumačke igre i važnost blizine, zajedničkog prostora i zajedničkog promišljanja. Jer teatar to jeste, postoji usred polisa, nastao je iz polisa i kao potreba da se artikuliše možda ono što mi sada zovemo jednom vrstom građanske kulture. Ovde u Užicu se oseća da publika pokazuje svoj odnos prema teatru i u Užicu i celog regiona, vidim da poznaje sve glumce, jednostavno, uživa u predstavama.

Kakav je uticaj pozorišta danas?

-Energije ima na pretek, ona je ogromna i uvek su ti potencijali tu negde, samo je pitanje artikulacije toga. Mislim da sve političke elite, a mogu ih nazvati elitama zato što predstavljaju jedan krug ljudi, ali ne i po onome što one nažalost emaniraju, naime one nemaju ideje o prosvetčenosti društva, a nedostaje im i jedna dimenzija koju kultura mora da ima, a to je ono najvažnije, očuvanje kulturnog identiteta. S obzirom da su ekonomski parametri prilično jasni, mislim da je problem što te elite nisu dovoljno svesne do koje mere su obavezne da kulturu i obrazovanje stave ispred svega drugoga. **R.P. i S.V.**

Privilegija je biti na festivalu

Treću godinu zaredom gosti Jugoslovenskog pozorišnog festivala su profesori i studenti Fakulteta tehničkih nauka, Univerziteta u Novom Sadu. Za posetu XX Festivalu odabrani su studenti osnovnih studija na smeru „Scenska arhitektura, tehnika i dizajn“.

-Čini mi se da je postala tradicionalna i važna stvar da svakog novembra dolazim u Užice sa studentima prve godine i to je njihovo prvo suočavanje sa umetničkim događajem ovakvog formata. Naravno da to nije slučajni izbor, on je nastao nakon naše višegodišnje saradnje. Za festival sam intenzivno vezan deset godina, imao sam privilegiju da budem u žiriju, član sam Saveta festivala i ne bih bio tu, da duboko ne verujem u smisao i misiju te manifestacije i naravno pozorišta, koje je pokreće, vodi i neguje, - kaže prof. dr Radivoje Dinulović.

-Festival se vezuje za obeležavanje 70 godina pobede nad fašizmom, a 20 godina njegovog postojanja obeležava se istovremeno kad i 74 godine od „Užičke republike“. To su sve stvari koje korrespondiraju među sobom i grade nešto što je današnjem društvu više nego potrebno, pogotovo ljudima kojima se svi zajedno obraćamo, a to su generacije koje bi trebalo ovaj svet da promene. One moraju da imaju pre sve-

ga svest o mogućnosti promene, a zatim i kako promena može da se sprovede, jer to više mojoj generaciji ne pripada. Mi smo upropastili sve što smo mogli i sada je na drugima da saniraju uništeno i grade novi svet zasnovan na novim vrednostima koje svakako postoje ali se danas ne vide previše, dodaje profesor Dinulović.

Novosadski studenti prisustvovali su predavanjima u okviru programa „Okupljeni na Trgu partizana“ i imali priliku da vide izvođenje dve festivalske predstave kao i postavljanje jedne od njih.

-Čast mi je što sam mogla sa profesorima da posetim ovako veliki festival i da se uverim koliko je značajan. Organizacija festivala je na visokom nivou, izuzetno mi se dopada sadržaj, a posebno je značajno iskustvo koje stičemo. Danas smo gledali postavljanje svetla i dizajn svetla za predstavu „Životinjska farma“ i nikada do sada nisam na taj način pristupala postavci scenografije. Veoma sam uzbuđena što je ovaj

komad režirao Andraš Urban, jer i ja sam iz Sente kao i on, obožavam njegov način provokacije i njegov rediteljski izraz koji me nikada ne ostavlja ravnodušnom, - kaže Đurđina Samardžić, studentkinja I godine.

Do kraja posete studenti će još videti predstavu „Kazimir i Karolina“, a osim pozorišnih zbivanja dolazak u Užice su obogatili posetama Narodnom muzeju, hidrocentrali „Pod gradom“ i Memorijalnom kompleksu „Kadinjača“.

S.V.

IZ KRITIKA

U FAŠIZMU PROFITER JE MASA

Evo premijere kakvu predugo čekamo, ko ozebao sunce, u našim repertoarskim pozorištima prestonice. Evo predstave u kojoj se, napokon, iskazuju rediteljsko, glumačko, scenografsko i kostimografsko znanje i veština o spstvenom poslu, umesto duboko ukorenjenog šarlatanstva što se izdaje za talenat i kao takvo skupo naplaćuje; predstave, dakle, čiji su svi organi naštimovani i usaglašeni da unisono izvedu dramsku simfoniju Edena fon Horvata „Kazimir i Karolina“, u svim njenim tonalnostima i promenama raspoloženja, sa jezum prožetim klimaksima i molskim antiklimaksima.

Snežana Trišić dirigovala je glumačkim orkestrom Ateljea 212, prema komplikovanoj Horvatovoj partituri, krajnje precizno, a glumice i glumci tu su dramsku kompleksnost pretvarali tačno u oblik i glas, u saglasja i razdore, tako samouvereno da je publika, pred tim prizorima i tonovima, tokom predstave i sama sticala sve više samopouzdanja. A upravo to je ono poslednje i ključno što je proterano iz naših pozorišnih kuća – to bodrenje publike, to poverenje u njenu moć uočavanja, saznavanja i zaključivanja.

Nad ovim izvođenjem ostalo je da lebdi pitanje: kako to da ansambl koji ume ovako dobro da igra jednu složenu dramu, godinama igra uglavnom predstave koje vredaju rasudnu moć publike i srozavaju joj samopouzdanje?

S predstavom „Kazimir i Karolina“, na sceni Ateljea 212 odigrao se, najzad, istinski društveni čin. I to stoga što je iskren društveni poriv da se sa publikom podele i znanje i odgovornost, pretvoreno u estetski dinamični oblik.

Ova predstava nije tek dočarala godine rađanja fašizma u Nemačkoj, nego je opipljivo pokazala iz kog i kakvog duha on neminovno nastaje, bilo gde na kugli zemaljskoj. Jasno nam je dato da vidimo da profit i tu igra glavnu rolu, ali mu je nužna situacija ogromne nezaposlenosti. Brojni ljudi koji ne mogu da opstanu ugrađuju svoje individualnosti u jedinstveno telo naroda: kad već ne mogu da profitiraju kao pojedinci, profitiraće skupno kao bezlična masa. Masa je osnovni profiter u fašizmu. To mu je bit koja ima moć da prazni naikap svaku ličnost koja mu se prepusti.

Izvršnost ove predstave u tome je da nema ničeg ilustrativnog, već se u njoj oseća teško prisustvo onoga što još nije očigledno, a svakog časa može to postati...

(Zlatko Paković, *Danas*, 23.12.2014.)

VEČERAS

ATELJE 212 BEOGRAD

KAZIMIR I KAROLINA

Eden fon Horvat

Režija: Snežana Trišić

Prevod s nemačkog:

Boško Milin

Scenograf:

Darko Nedeljković

Kostimograf:

Maja Mirković

Kompozitor:

Irena Popović

Dramaturg:

Gordana Gončić

Lektor:

dr Ljiljana Mrkić Popović

Asistent reditelja:

Isidora Gončić

Asistenti kompozitora:

Jovan Marić

i Dragan Stevanović-Bagzi

Dizajn zvuka:

Dragan Stevanović-Bagzi

Dizajn svetla:

Radomir Stamenković

IGRAJU:

KAZIMIR:

BOJAN DIMITRIJEVIĆ

KAROLINA:

JELENA ĐOKIĆ

MERKL FRANC:

MARINKO MADŽGALJ

BOJAN ŽIROVIĆ

ERNA, NJEGOVA DEVOJKA:

KATARINA ŽUTIĆ

RAUH:

TIHOMIR STANIĆ

ŠPER:

NENAD ĆIRIĆ

ŠIRCINGER:

NEBOJŠA ILIĆ

ELI:

MILICA GOJKOVIĆ

MARIA:

JOVANA STOJILJKOVIĆ

KONFERANSJE:

RADOMIR NIKOLIĆ

DIREKTOR CIRKUSA:

VLADAN MATOVIĆ

ORKESTAR:

IRENA POPOVIĆ (KLAVIR),

VLADIMIR GURBAJ (KLARINET),

DANILO TIRNANIĆ (BUBNJEVI)

Banca Intesa

Пише: Zoran Jeremić

Bilans festivalskog termidora

Nedavno sam prelistavao biltene Jedanaestih pozorišnih susreta "Joakim Vujić". Tih majske dana u Užicu daleke 1975. godine uređivao ih je Radovan Popović. Voditelj okruglog stola Milenko Misailović; Lale Milosavljević još uvek zategnut kao Klark Gebel pred fatalni poljubac sa Vivijen Li. U programu Dostojevski, Čehov, Lorka, Krleža, Bora Stanković; redaju se glumački ansambli iz Srbije, ali i gosti iz Maribora, Skoplja, Pristine, rumunskog Piteštija... Hoteli "Palas" i "Turist" rade punom parom.

Posebno su mi privukli pažnju snimci učesnika Susreta u gotovo svakodnevnim posetama Tekstilnom zavodu "Cveta Dabić", Fabrici kože "Partizanka", Štampariji "Dimitrije Tucović"... Pomislio sam da je ta pomalo budalasta praksa predstavljala danak vremenu. Međutim, kada bismo danas, kada više ne postoje ni taj tekstilni zavod, kao najstarije industrijsko preduzeće u Užicu, osnovano 1898. godine, ni ta fabrika kože koja je počela sa radom 1924, pa ni to štamparsko – izdavačko preduzeće koje je talas privatizacije odneo u zaborav, kao uostalom i pomenute hotele, kada bismo danas festivalske goste provedli istom tom maršrutom, oni tamo ne bi zatekli ništa drugo do eho vlastitih glasova u avetinjski praznom prostoru. To je, Brothers & Sisters, mera stvari. Ta činjenica je prvorazredana svinjarija.

Tako devastiranim fabričkim halama i hotelima ni Bog ni Mića Tabački ne bi mogli da pomognu, ali bi ingeniozna scenska mašta Andraša Urbana zasigurno proradila. Kakva bi

to "Životinjska farma" bila! Ko zna, kako smo zasvinjili Vrutke i kako se odnosimo prema vlastitom, primarnom, đubretu, ne bi me začudilo da uskoro, posle proleterske Rijeke Andraš zapuca u slobodarsko Užice da režira još jednu, našu, "Farmu".

Neko će reći da su u uslovima ekonomskog autizma i ideološke opresije pomenute fabrike bile osuđene na propast. Ima tu istine, dakako. Sinoć su riječki glumci odlično demonstrirali pakao popločan dobrim namerama Revolucije. Orvelove vetrenjače su opšte mesto za svako vreme u kojem traktordžije sedaju za upravljač "boinga".

S tim u vezi valja podsetiti da je pre Orvelovog literarnog raskrinkavanja sovjetskih rajskih dolina, jedan naš čovek, tu, iz Mušveta, novinar Živojin Pavlović, istaknuti predratni jugoslovenski komunista, vlasnik jedne partijske knjižare u Parizu, napisao, takođe na osnovu vlastitog iskustva, jedinstvenu knjigu o organizaciji Staljinovog terora. Pod naslovom "Bilans sovjetskog

termidora" objavio ju je kao autorsko izdanje 1940. godine u Beogradu. Taj glas istine brutalno je ugušen. Pavlović je zajedno sa prvim užičkim akademskim slikarom Mihaилоm Milovanovićem mučen i streljan u Krčagovu za vreme Užičke republike.

Više o tome neka vam priča Đoko Pilac kad se vrati iz Krušnice. Ja bih još samo nešto rekao o svinjogojstvu kao metafori. Možda nisu bolje od slavonskih, ali jelovogorske mangulice iz domaćinstva braće Joković su endemska vrsta. Gajeći takve partibrejkerse od svinja teško da ćete omastiti brk čvarcima. Nemoguće je odrediti kakvim volšebnim ukrštanjem dolaze na svet. Čini mi se da mogu da se pare ne samo sa domaćim i divljim primercima svoje vrste, nego po potrebi i sa jazavcima, zečevima, srndaćima, tarskim medvedima, a možda i sa kokoškama i vrana. Prilagodljive su te jelovogorske mangulice na sve uslove života. Teško da možemo da ih tretiramo i kao metaforu. One su naša sudbina.

VREMEPLOV

Stručni žiri Prvog JPF-a (1996), u sastavu Siniša Kovačević (predsednik), Mira Stupica, Milutin Čolić, Avdo Mujčinović i Radmila Vojvodić, nagradu Ardalion za najbolju predstavu dodelio je predstavi "Bure baruta" u izvođenju Jugoslovenskog dramskog pozorišta Beograd, a Ardalion za režiju pripao je Jagošu Markoviću za predstavu "Kate Kapuralica". Ardalion za najbolju žensku ulogu dobila je

Anita Mančić, a za najbolju mušku ulogu Nebojša Glogovac za uloge koje su ostvarili u predstavi "U potpalublu". Miodrag Tabački dobio je nagradu za najbolju scenografiju za predstavu "Bure baruta", a Angelina Atlagić za najbolju kostimografiju, takođe, za "Bure baruta". Nagrada za najbolju epizodnu ulogu pripala je Ivanu Jevtoviću za ulogu Jovana u predstavi "Carev zatočnik", dok je Ardalion za

„Bure Baruta“

OCENA PUBLIKE

Jugoslovensko dramsko pozorište Beograd
RAZBIJENI KRČAG4,53

Narodno pozorište Sarajevo
DIVLJE MESO.....4,03

Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka
ŽIVOTINJSKA FARMA.....4,15

najboljeg mladog glumca dodeljen Sergeju Trifunoviću za ulogu Đorđa u "Buretu baruta". Stručni žiri je Specijalnu nagradu dodelio Miodragu Stanisavljeviću za dramu "Carev zatočnik".

Tako je Jugoslovensko dramsko pozorište sa dve predstave "Bure baruta" D. Dukovskog, u režiji S. Unkovskog i "U potpalublu" V. Arsenijevića u režiji Nikite

Milivojevića, osvojilo šest od devet Ardaliona i bilo skoro apsolutni pobednik festivala. Međutim, ovaj trijumf ipak ne govori da su ostale predstave na festivalu bile loše, naprotiv. Ovog puta su u većini slučajeva samo nijanse odlučile kome će nagrada pripasti.

(nastaviće se)
R.P.

Izdaje Savet XX Jugoslovenskog pozorišnog festivala Užice 2015.

Uređuje redakcijski odbor: Radojka Popović - urednik, Nenad Kovačević, Verica Tucović, Mirjana Petrović, Ana Milošević, Bogdan Damnjanović, Zoran Jeremić, Igor Ružić.

Tiraž: 500 primeraka • štampa Grafoprint Užice